

๒. อหีสานิคคหปัญหา ๓๒

พระราชชาติตรัสถามว่า "พระผู้เป็นเจ้านาคเสน พระผู้มีพระภาคเจ้า แม้ทรงภาสิตพระพุทฺธพจน์นี้ แล้วว่า 'ท่านผู้นับถือพระรัตนตรัยของเรา เมื่อไม่เบียดเบียนสัตว์อื่น จักเป็นที่รักในโลก' ดังนี้. และตรัสอีกว่า 'เราตถาคตพึงข่มสภาพที่ควรข่ม พึงยกย่องสภาพที่ควรยกย่อง' ดังนี้. พระผู้เป็นเจ้านาคเสน การตัดมือเสีย ตัดเท้าเสีย ชำเสีย ชังเสีย ให้กระทำกรรมกรรมเสีย ให้ตายเสีย กระทำสันตติให้กำเริบ ชื่อความข่ม. คำนั้นไม่ควรแต่พระผู้มีพระภาคเจ้า, พระผู้มีพระภาคเจ้าก็ไม่ควรเพื่อจะตรัสคำนั้น. พระผู้เป็นเจ้านาคเสน ถ้าพระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสแล้วว่า 'ท่านผู้นับถือพระรัตนตรัย เมื่อไม่เบียดเบียนสัตว์อื่น จักเป็นที่รักในโลก' ดังนี้, ถ้าอย่างนั้น คำที่ว่า 'เราผู้ตถาคตพึงข่มสภาพที่ควรข่ม พึงยกย่องสภาพที่ควรยกย่อง' ดังนี้ นั้นเป็นผิด. ถ้าว่าพระตถาคตตรัสแล้วว่า 'เราผู้ตถาคตพึงข่มสภาพที่ควรข่ม พึงยกย่องสภาพที่ควรยกย่อง' ดังนี้, ถ้าอย่างนั้น คำที่ว่า 'ท่านผู้นับถือพระรัตนตรัย เมื่อไม่เบียดเบียนสัตว์อื่น จักเป็นที่รักในโลก' ดังนี้, ถ้าอย่างนั้น คำที่ว่า 'เราผู้ตถาคตพึงข่มสภาพที่ควรข่ม พึงยกย่องสภาพที่ควรยกย่อง' ดังนี้ นั้นเป็นผิด. ถ้าว่าพระตถาคตตรัสแล้วว่า 'เราผู้ตถาคตพึงข่มสภาพที่ควรข่ม พึงยกย่องสภาพที่ควรยกย่อง' ดังนี้, ถ้าอย่างนั้น คำที่ว่า 'ท่านผู้นับถือพระรัตนตรัย เมื่อไม่เบียดเบียนสัตว์อื่น จักเป็นที่รักในโลก' แม้นั้นก็ผิด. ปัญหาแม้ทั้งสองเงื่อนไข มาถึงพระผู้เป็นเจ้าแล้ว, พระผู้เป็นเจ้าพึงขยายให้แจ้งชัดเถิด."

พระเถรเจ้าทูลว่า "ขอถวายพระพร พระผู้มีพระภาคเจ้า แม้ทรงภาสิตพระพุทฺธพจน์นี้แล้วว่า 'ท่านผู้นับถือพระรัตนตรัย เมื่อไม่เบียดเบียนสัตว์อื่น จักเป็นที่รักใคร่ในโลก' ดังนี้, ตรัสแล้วว่า 'เราผู้ตถาคตพึงข่มสภาพที่ควรข่ม พึงยกย่องสภาพที่ควรยกย่อง' ดังนี้ด้วย. พระพุทฺธพจน์นี้ว่า 'ท่านผู้นับถือพระรัตนตรัย เมื่อไม่เบียดเบียนสัตว์อื่น จักเป็นที่รักในโลก' ดังนี้ นั้นเป็นอนุมติของพระตถาคตทั้งหลายทั้งปวง: พระวาจาอันเป็นเครื่องปราศสอน พระวาจาอันเป็นเครื่องแสดงธรรมของพระตถาคตทั้งหลายทั้งปวง, เพราะวาทธรรมมีความไม่เบียดเบียนเป็นลักษณะ, พระพุทฺธพจน์นั้นเป็นเครื่องกล่าวความเป็นเอง ก็เพราะพระตถาคตตรัสพระวาจาใดแล้วว่า 'เราผู้ตถาคตพึงข่มสภาพที่ควรข่ม พึงยกย่องสภาพที่ควรยกย่อง' ดังนี้ พระวาจาอันเป็นเครื่องตรัส."

ขอถวายพระพร จิตที่ฟุ้งซ่านแล้วควรข่ม, จิตที่หตู่ควรระคองไว้; จิตเป็นอกุศลควรข่ม, จิตเป็นกุศลควรยกย่อง: ความกระทำในใจโดยไม่แยบคายควรข่ม, ความกระทำในใจโดยแยบคายควรยกย่อง: บุคคลผู้ปฏิบัติผิดแล้วควรข่ม, บุคคลผู้ปฏิบัติชอบแล้วควรยกย่อง; บุคคลไม่ใช่อริยะควรข่ม, บุคคลที่เป็นอริยะควรยกย่อง; โจรควรข่ม, บุคคลที่ไม่เป็นโจรควรยกย่อง."

จ. "พระผู้เป็นเจ้านาคเสน ข้อนั้นจงยกไว้, บัดนี้พระผู้เป็นเจ้าของข้าพเจ้าแล้ว, ข้าพเจ้าถามเพื่อความดี เนื้อความนั้นเข้าถึงแก่ข้าพเจ้าแล้ว; พระผู้เป็นเจ้านาคเสน ก็ใครอันใคร ๆ เมื่อจะข่มข่มอย่างไร?"

ข. "ขอถวายพระพร ใครใคร ๆ เมื่อจะข่มข่มอย่างนี้, ใจที่ควรจะขู่ อันบุคคลผู้ข่มข่ม, ใจควรจะปรับสินไหมพื้ปรับไหม, ใจควรจะขับไล่ พื้ขับไล่เสีย, ใจซึ่งควรจะทำไว้พื้จำไว้, ใจซึ่งควรจะทำพื้ฆ่าเสีย."

จ. "พระผู้เป็นเจ้านาคเสน ก็ความฆ่าใจทั้งหลายอันใด ความฆ่านั้นเป็นอนุมิตติของพระตถาคตทั้งหลายด้วยหรือ?"

ข. "หาไม่ ขอถวายพระพร."

จ. "พระผู้เป็นเจ้านาคเสน ใจซึ่งควรจะบังคับควรจะสั่งเป็นอนุมิตติของพระตถาคตทั้งหลายด้วย เพื่อเหตุไรเล่า?"

ข. "ขอถวายพระพร ใจใดนั้นอันราชบุรุษทั้งหลายฆ่าอยู่ใจนั้นอันราชบุรุษทั้งหลายจะฆ่าโดยอนุมิตติของพระตถาคตทั้งหลายก็หาไม่, ใจนั้นราชบุรุษทั้งหลายฆ่าเสีย เพราะโทษผิดที่ใจกระทำแล้วเอง, เหนือ พระตถาคตพราสสอน ๆ โดยธรรม, ก็ราชบุรุษทั้งหลายอาจเพื่อจะจับบุรุษมิได้กระทำ ความผิด ไม่มีความผิด เทียบอยู่ที่ถนนฆ่าเสียให้ตายโดยอนุมิตติหรือ?"

จ. "หาไม่ พระผู้เป็นเจ้าของเจ้า."

ข. "เพราะเหตุไร ขอถวายพระพร?"

จ. "เพราะความที่บุรุษนั้น มิได้กระทำผิดความผิดนะซี พระผู้เป็นเจ้าของเจ้า."

ข. "ขอถวายพระพร ใจอันราชบุรุษทั้งหลายฆ่าเสีย ตามอนุมิตติของพระตถาคตทั้งหลาย หากมิได้, ใจนั้นอันราชบุรุษทั้งหลายฆ่าเสียเพราะโทษผิดที่ใจกระทำเอง อย่างนั้นนั่นเทียว, ก็ผู้บังคับจะต้องโทษอันหนึ่งเพราะความบังคับนั้นหรือ?"

จ. "หาไม่ พระผู้เป็นเจ้าของเจ้า."

ข. "ขอถวายพระพร ถ้าอย่างนั้น ความพราสสอนของพระตถาคตทั้งหลาย ย่อมเป็นความพราสสอนโดยชอบ."

จ. "ดีละ พระผู้เป็นเจ้าของเจ้า ข้อวิสัยนาปัญหาอันนั้นสมอย่างนั้น, ข้าพเจ้ายอมรับรองอย่างนั้น."